

Local Wisdom Philosophers, The Youth and The Elderly: A Community of Hand – Weavers of Silk and Cotton

Ornwipa Mongkondaw*

M.ED (Lifelong Education), Doctoral Student
Department of Lifelong Education, Faculty of Education, Chulalongkorn University

Archanya Rattana Ubol

Ph.D. (Adult Education & Research Design), Associate Professor
Department of Lifelong Education, Faculty of Education, Chulalongkorn University

*Corresponding Author: ornwipaandtanaphat@gmail.com

Received: July 21, 2020 Revised: March 31, 2021 Accepted: April 26, 2021

Abstract

This research paper aims to 1) analyze the intergenerational learning process among the local wisdom philosophers, the youths, and the elderlies and 2) propose guidelines for enhancing an intergenerational learning process. The research uses qualitative methodology to study Ban Sao Luang and Ban Don Udom communities located in Bor Suak, Muang Nan District, Nan—both of which have unique woven silk and cotton patterns. Data were collected through documentary research, observation, and in-depth interview with the local wisdom philosophers, the youths, and the elderlies in the communities as the key informants.

The research findings are as follows 1) the intergenerational learning process among the local wisdom philosophers, the youths, and the elderlies was divided into 2 parts: principles and the learning process. Principles consist of (1) creating shared understandings between the generations (2) communicating among the group (3) paying respect to other opinions. The procedure of the intergenerational learning process among them for hand - weaving is consist of five steps. 1. voluntarily cooperating to form a group. 2. team meeting—to create plans, shared understanding, and decisions for the weaving project together. 3. working collectively. 4. observing collectively. 5. Reflecting on working together among the group; when mistakes are found, the meetings are set to recreate plans and decisions for the weaving project. 2) A Guideline for enhancing an intergenerational learning process among local wisdom philosophers, the youths, and the elderlies, consisting of (1) creating the learning space that welcomes and opens for diversity in the community; genders, and ages (2) having the shared benefits among the local wisdom philosophers, the youths and the elderlies (3) publicizing success in the communities' intergenerational learning process

Keywords: Intergenerational Learning Process, Hand – Weavers of Silk and Cotton,
Local Wisdom Philosophers, Youth and Elderly

แนวทางการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ระหว่างวัยของปราชญ์ชุมชน เยาวชน และผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาชุมชนผ้าไหมและผ้าฝ้ายทอมือ

อรวิภา มงคลดาว*

ศ.ม. (การศึกษาตลอดชีวิต), นักศึกษาปริญญาเอก
ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต, คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาชัญญา รัตนอุบล

Ph.D. (Adult Education & Research Design), รองศาสตราจารย์
ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต, คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

*ผู้ประสานงาน: ornwipaandtanaphat@gmail.com

วันรับบทความ: 21 กรกฎาคม 2563 วันแก้ไขบทความ: 31 มีนาคม 2564 วันตอบรับบทความ: 26 เมษายน 2564

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ระหว่างวัยของปราชญ์ชุมชน เยาวชน และผู้สูงอายุ และ 2) เพื่อนำเสนอแนวทางการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ระหว่างวัย ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาเฉพาะชุมชนบ้านชาวหลวง และบ้านดอนอุดม ตำบลบ่อสวก อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน ซึ่งมีผลต่อการทอผ้าไหมและผ้าฝ้ายที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร การสังเกต และการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ ได้แก่ ปราชญ์ชุมชน เยาวชน ผู้ใหญ่ และผู้สูงอายุในชุมชน

ผลการวิจัยพบว่า 1) กระบวนการเรียนรู้ระหว่างวัยของปราชญ์ชุมชน เยาวชน และผู้สูงอายุ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ หลักการและกระบวนการเรียนรู้ ได้แก่ (1) การเข้าใจระหว่างกันของบุคคลหลายวัย (2) การสื่อสารระหว่างกัน (3) การเคารพต่อการแสดงความคิดเห็นระหว่างกัน และกระบวนการเรียนรู้ระหว่างวัยของปราชญ์ชุมชน เยาวชน และผู้สูงอายุเกี่ยวกับการทอผ้ามี 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การรวมตัวกันด้วยความสมัครใจ ขั้นตอนที่ 2 การพูดคุยเพื่อวางแผนทำความเข้าใจและตัดสินใจร่วมกันในกระบวนการทอผ้า ขั้นตอนที่ 3 การลงมือทำร่วมกัน ขั้นตอนที่ 4 การร่วมสังเกต ขั้นตอนที่ 5 การสะท้อนผลร่วมกัน และหากยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาในการทอผ้าได้จะกลับไปในพูดคุยเพื่อวางแผนทำความเข้าใจและตัดสินใจร่วมกันในการทอผ้าอีกครั้งหนึ่ง 2) แนวทางการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ระหว่างวัยของปราชญ์ชุมชน เยาวชน และผู้สูงอายุเกี่ยวกับการทอผ้า ประกอบด้วย (1) การสร้างพื้นที่การเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้คนในชุมชนทุกเพศทุกวัย (2) การสร้างประโยชน์ร่วมกันของปราชญ์ชุมชน เยาวชน ผู้สูงอายุ (3) การประชาสัมพันธ์ความสำเร็จของชุมชนที่มีการเรียนรู้ระหว่างวัย

คำสำคัญ: กระบวนการเรียนรู้ระหว่างวัย ผ้าไหมและผ้าฝ้ายทอมือ ปราชญ์ชุมชน เยาวชนและผู้สูงอายุ

บทนำ

ผ้าเป็นเครื่องนุ่งห่มที่มีความจำเป็นในการดำรงชีวิตของคนในทุกยุคทุกสมัย “ผ้าทอมือ” เป็นตัวแทนของความเป็นวิถีชีวิตและวัฒนธรรม และยังเป็นองค์ความรู้ที่อยู่คู่กับไทยมาตั้งแต่อดีต (Leesuwan, 1993; Sarobol, 2003) เป็นเครื่องหมายที่แสดงให้เห็นถึงความคิดสร้างสรรค์ ภูมิปัญญา ความมุ่งมั่น และอดทนของคนไทย จากการร้อยเรียง และถักทอเส้นใยเป็นผืนผ้าอันงดงาม มีมูลค่า ความหมาย และคุณค่า สอดแทรกวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมในการดำเนินชีวิตผ่านลวดลายผ้าที่ผู้ทอเป็นผู้คิดประดิษฐ์ขึ้น โดยรับอิทธิพลตามความเชื่อผสมและรสนิยมของผู้ทอในพื้นที่ จึงทำให้ผ้าทอมือแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกัน การทอผ้าจึงถือเป็นองค์ความรู้ที่สืบทอดกันมานานแสดงถึงการดำเนินชีวิต คติความเชื่อ ประเพณีและวัฒนธรรม (Leesuwan, 2017; The Support Arts and Crafts International Centre of Thailand, 2018)

ภาคเหนือของประเทศไทยเป็นหนึ่งในพื้นที่ที่มีวัฒนธรรมการทอผ้า แสดงออกจากการแต่งกายโดยเฉพาะผู้หญิงชาวเหนือที่มีเอกลักษณ์อย่างชัดเจน คือ การนุ่งซิ่นและห่มสไบ รูปแบบของลวดลายต่างกันตามคตินิยมของแต่ละพื้นที่ โดยเฉพาะการทอซิ่นตีนจก ผ้าซิด และผ้าที่ใช้เทคนิค "เกาะ" วัฒนธรรมการทอผ้าของชาวเหนือส่วนใหญ่ เป็นการทอผ้าฝ้าย สำหรับการทอผ้าไหมหรือการทอผ้าไหมยกจะทอสำหรับเจ้านายชั้นสูง (Leesuwan, 2017)

จังหวัดน่านเป็นพื้นที่ที่มีประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจในการทอผ้า เนื่องจากเป็นที่อยู่ของชาวลัวะ ในสมัยโบราณ ชาวลัวะเป็นกลุ่มผู้ที่มีความชำนาญในการปั่นเครื่องปั่นดินเผา และการทอผ้าทอมือจากฝ้าย โดยเฉพาะในพื้นที่ตำบลบ่อสวก ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นบริเวณที่เป็นแหล่งปั่นเครื่องปั่นดินเผาของจังหวัดน่าน และยังมีการทอผ้าที่เป็นเอกลักษณ์จากลวดลายโบราณ และการประยุกต์ลวดลายจากหม้อดินเผาผสมกับลายผ้าจนกลายเป็นลายผ้าทอมือที่มีการทอเฉพาะในตำบลบ่อสวก (Bosuak Subdistrict Administrative Organization, Nan Province, 2017)

ในปัจจุบันการทอผ้าของพื้นที่บ่อสวกกำลังเข้าสู่ขั้นวิกฤต เพราะผู้สืบทอดการทอผ้าส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ การขาดการถ่ายทอดให้กับเยาวชน และการรับเอาการทอผ้าชนิดอื่นที่ไม่ใช่อัตลักษณ์ของพื้นที่ ส่งผลให้ภูมิปัญญาเหล่านี้ใกล้สูญหาย ถึงแม้จะมีความพยายามในการถ่ายทอดความรู้ การทอผ้าด้วยวิธีการที่หลากหลายทั้ง การสาธิต การลงมือปฏิบัติอย่างละเอียดทีละขั้นตอนพร้อมกัน (Orapin, Suwanna, Yanatharo, Phonsirivatcharasin, & Priyakorn, 2018) แต่ก็ยังเป็นลักษณะการเรียนรู้ทางเดียว คือ ประชาชนเป็นผู้ให้ความรู้และคนในชุมชนเป็นผู้รับการถ่ายทอดการเรียนรู้ (Chansoon & Insang, 1999) อีกทั้งประชาชนหรือผู้รู้การทอผ้าทอมือส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุในพื้นที่ จึงเกิดความยากลำบากในการสื่อสารกันระหว่างคนต่างวัยในชุมชน ทำให้เกิดความไม่เข้าใจกัน และนำไปสู่ความแตกแยก และไม่เคารพความคิดเห็นของคนต่างวัยในชุมชน หรือที่เรียกว่า “ช่องว่างระหว่างวัย” ดังนั้นเพื่อไม่ให้สายเกินแก้จึงจำเป็นต้องนำกระบวนการเรียนรู้ระหว่างวัยเข้าไปใช้ในการถ่ายทอดการเรียนรู้การทอผ้าทอมือของชุมชนเพื่อให้คนในชุมชนได้ร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการร่วมสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าของชุมชน (Sajjasophon, 2019)

กระบวนการเรียนรู้ระหว่างวัย เป็นการเรียนรู้ร่วมกันของคนทุกวัยในชุมชน โดยเน้นการมีส่วนร่วมและสภาพแวดล้อมของชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนทุกคน ทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชน โดยต้องตระหนักถึงการเรียนรู้แนวทางการปฏิรูปสังคมและเศรษฐกิจ เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชนในลักษณะความเป็นหุ้นส่วนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ด้วยความเชื่อในศักยภาพของความเป็นมนุษย์ ความเชื่อในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ส่งผลให้การจัดการเรียนรู้ของชุมชนแห่งการเรียนรู้เป็นพลวัต เพื่อพัฒนาชุมชนให้มีโอกาสในการเรียนรู้ร่วมกันและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยรวม (Sajjasophon, 2019)

จะเห็นได้ว่ากระบวนการเรียนรู้ระหว่างวัยเป็นระบบการศึกษาแบบดั้งเดิมของมนุษย์มานานกว่าหลายศตวรรษ เป็นกระบวนการเรียนรู้ตาม

ธรรมชาติที่เกิดจากการพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นของคนทุกวัยในชุมชนกล่าวคือ เป็นกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้หรือการเรียนรู้ ตามอัธยาศัยที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว เช่น เรียนรู้เกี่ยวกับทักษะต่าง ๆ าระบาระเบียของสังคม รวมถึงการถ่ายทอดคุณค่าที่เชื่อมโยงสายใยระหว่างสมาชิกในครอบครัวที่เป็นผู้สูงอายุหรือผู้ใหญ่ที่ถ่ายทอดภูมิปัญญา บทบาท และหน้าที่ให้กับสมาชิกในครอบครัวที่เป็นเยาวชนจากรุ่นสู่รุ่น (Newman & Hatton-Yeo, 2008) นอกจากนี้ กระบวนการเรียนรู้ระหว่างวัยยังมีความสำคัญอย่างยิ่งในการรับมือกับการก้าวสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุ ในขณะที่วัยเดียวกันผู้สูงอายุเองว่ามองเยาวชนเป็นคนที่ก้าวร้าว รุนแรง และไม่สามารถสื่อสารหรือทำกิจกรรมอื่นใดร่วมกันได้ ซึ่งไม่ตรงกับความเป็นจริง การมองภาพในมุมลบเช่นนี้เป็นอุปสรรคในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้หรือ

ถ่ายทอดภูมิปัญญาระหว่างวัย นำไปสู่ความห่างเหิน และสร้างผลกระทบกับการดำรงอยู่ภายในชุมชน

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษากระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้ของปราชญ์ชุมชน เยาวชน และผู้สูงอายุในพื้นที่ชุมชนบ้านชาวหลวงซึ่งเป็นพื้นที่ในการทอผ้าฝ้าย ชุมชนบ้านดอนอุดมซึ่งเป็นพื้นที่ในการทอผ้าไหม ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการทอผ้าลวดลายป่อสาวก

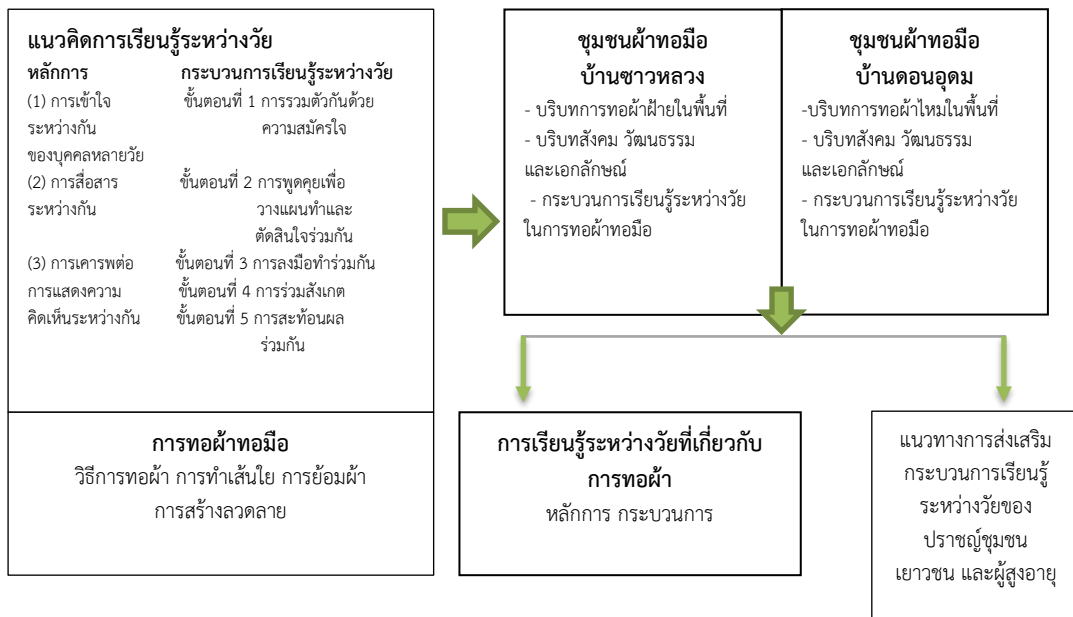
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ระหว่างวัยของปราชญ์ชุมชน เยาวชน และผู้สูงอายุเกี่ยวกับการทอผ้า
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ระหว่างวัยของปราชญ์ชุมชน เยาวชน และผู้สูงอายุเกี่ยวกับการทอผ้า

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1

กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **แนวทาง** หมายถึง วิธีการและขั้นตอนที่ใช้เพื่อส่งเสริมความร่วมมือในการเรียนรู้การทอผ้าทอมือของประชาชนชุมชน เยาวชน และผู้สูงอายุ
2. **กระบวนการเรียนรู้ระหว่างวัย** หมายถึง การเรียนรู้ที่เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์เกี่ยวกับการทอผ้าของคนทุกช่วงวัยในชุมชนด้วยการสื่อสาร การสร้างความเข้าใจ และการให้ความยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน
3. **ปราชญ์ชุมชน** หมายถึง บุคคลที่มีความรู้ในการทอผ้าทอมือที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้โดยตรงจากครอบครัว หรือเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับจากชุมชนว่ามีความรู้ความสามารถในการทอผ้าทอมืออย่างลึกซึ้ง
4. **ชุมชนผ้าไหมและผ้าฝ้ายทอมือ** หมายถึง พื้นที่ที่มีการรวมกลุ่มกันทอผ้าด้วยไหมหรือฝ้ายเพื่อประกอบอาชีพ
5. **กรณีศึกษา** หมายถึง การศึกษาวิธีการเรียนรู้ระหว่างวัยในการทอผ้าของวัฒนธรรมลัวะในจังหวัดน่านศึกษาเฉพาะชุมชนผ้าไหมทอมือหมู่ที่ 10 บ้านดอนอุดม และผ้าฝ้ายทอมือบ้านหมู่ที่ 5 บ้านชาวหลวงของพื้นที่ตำบลบ่อสวก

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งมีระยะการดำเนินการวิจัย 2 ระยะ ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ประกอบด้วย 1. การวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ระหว่างวัยของปราชญ์ชุมชน เยาวชนและผู้สูงอายุ 2. การนำเสนอแนวทางการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ระหว่างวัย ด้วยการวิเคราะห์เอกสารการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

ประชากรและตัวอย่างวิจัย

1. ผู้วิจัยคัดเลือกชุมชนแบบเจาะจงมีเกณฑ์ดังนี้
  - 1.1 พื้นที่ชุมชนจังหวัดน่านที่เป็นที่มีวัฒนธรรมการทอผ้าของชาวลัวะในอดีต และมีลวดลายผ้าที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่
  - 1.2 เป็นชุมชนมีการย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติและรวมกลุ่มประกอบอาชีพทอผ้าทอมือ

จากเกณฑ์ดังกล่าวทำให้ได้พื้นที่ชุมชนคือ บ้านชาวหลวง และชุมชนบ้านดอนอุดมตำบลบ่อสวก อำเภอเมือง จังหวัดน่านซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการรวมกลุ่มประกอบอาชีพทอผ้าทอมือและย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติ และเป็นชุมชนที่มีวัฒนธรรมการทอผ้าของชาวลัวะ มีลวดลายโบราณค่าเคิบและลวดลายใหม่บ่อสวกที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่ เป็นพื้นที่ในการเก็บข้อมูลวิจัยในครั้งนี้

2. ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ (Key information) ประกอบด้วย

- 2.1 ปราชญ์ชุมชนที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาการทอผ้าโดยตรงจากครอบครัว และมีความชำนาญในการทอผ้าเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 15 ปี หรือเป็นประธานกลุ่มทอผ้าไหมหรือเป็นผู้ก่อตั้งแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาหมอนไหมในจังหวัดน่านที่สมัครใจเข้าร่วมการสัมภาษณ์รวมทั้งสิ้น จำนวน 2 คน

- 2.2 ผู้สูงอายุที่ทอผ้าอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 5 ปีที่สมัครใจเข้าร่วมการสัมภาษณ์ จำนวน 10 คน

- 2.3 เยาวชนที่มีพื้นฐานในการทอผ้าและอาศัยอยู่ในพื้นที่บ้านชาวหลวงตั้งแต่กำเนิดที่สมัครใจเข้าร่วมการสัมภาษณ์จำนวน 10 คน

3. ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ (ร่าง) แนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ระหว่างวัยของปราชญ์ชุมชน เยาวชน และผู้สูงอายุ จำนวน 4 ท่าน โดยมีเกณฑ์ดังนี้

- 3.1 เจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่กำกับ ส่งเสริมและสนับสนุนการทอผ้าในพื้นที่ตำบลบ่อสวกที่ปฏิบัติหน้าที่มาไม่น้อยกว่า 3 ปี จำนวน 2 ท่าน

- 3.2 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการเรียนรู้ระหว่างวัย จะต้องเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านการเรียนรู้และการเรียนรู้ระหว่างวัย ปฏิบัติหน้าที่มาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี จำนวน 2 ท่าน เพื่อทำการตรวจสอบความเป็นไปได้และการประยุกต์ใช้แนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ระหว่างวัยของปราชญ์ชุมชน เยาวชนและผู้สูงอายุ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบวิเคราะห์เอกสาร ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการวิเคราะห์การเรียนรู้ระหว่างวัยในช่วงปี พ.ศ. 2555 - 2563 และเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการวิเคราะห์การทอผ้าไทยในช่วงปี 2536 - 2560 ดังนี้ เอกสารการเรียนรู้และการเรียนรู้ระหว่างวัย งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ระหว่างวัย เอกสารที่เกี่ยวกับการทอผ้าและการทอผ้าในพื้นที่ภาคเหนือ เอกสารประวัติศาสตร์จังหวัดน่าน งานวิจัยและเอกสารเผยแพร่การทอผ้าของไทย

2. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการวิเคราะห์เอกสารการเรียนรู้และการเรียนรู้ระหว่างวัย รวมถึงเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการทอผ้าของไทย เพื่อถอดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างวัยของปราชญ์ชุมชน เยาวชน และผู้สูงอายุที่เกี่ยวกับการทอผ้า โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ และตอนที่ 2 กระบวนการเรียนรู้ระหว่างวัยของปราชญ์ชุมชน เยาวชน และผู้สูงอายุ

3. แบบสังเกตพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ระหว่างวัยของปราชญ์ชุมชน เยาวชน และผู้สูงอายุของชุมชนผ้าทอมือ

4. แบบตรวจสอบแนวทางการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ระหว่างวัยของปราชญ์ชุมชน เยาวชนและผู้สูงอายุ เพื่อหาความเป็นไปได้และการนำไปประยุกต์ใช้ สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิและเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่กำกับ ส่งเสริม และสนับสนุนการทอผ้าที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการจำแนกประเภทข้อมูล และเขียนรายงานผลเป็นความเรียง

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องแนวทางการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ระหว่างวัยของปราชญ์ชุมชน เยาวชน และผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาชุมชนผ้าไหมและผ้าฝ้ายทอมือ ดังนี้

1. บริบทชุมชน สังคม วัฒนธรรม และเอกลักษณ์ของชุมชนผ้าทอมือบ้านชาวหลวงและบ้านดอนอุดมทั้ง 2 ชุมชน เป็นชุมชนผ้าทอมือที่อยู่ในพื้นที่บริเวณบ่อสวกซึ่งเป็นแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาขนาดใหญ่ของเมืองน่านในสมัยโบราณ และจากการวิเคราะห์เอกสารยังพบว่าพื้นที่บริเวณนี้เป็นที่อยู่ของชาวลัวะ ทำให้ประชาชนในพื้นที่มีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์โดดเด่นโดยเฉพาะการทอผ้าตามวัฒนธรรมของชาวลัวะ ที่นิยมทอไว้ใช้สอยและใช้ฝ้ายเป็นวัตถุดิบหลักในการทอ มีลวดลายโบราณที่ทอเป็นหลัก ซึ่งเป็นการทอเพื่อถวายวัด และมีการประยุกต์ลวดลายเพื่อใช้ในการทอสวมใส่ เช่น ลายคำเคิบ ลายยกดอก ลายมาน และการผสมลายของธนูของเครื่องปั้นดินเผา เป็นลวดลายผ้าที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่นั้น คือ ลายบ่อสวก ทำให้พื้นที่บริเวณนี้มีการทอผ้าทอมือกันเป็นส่วนใหญ่โดยเฉพาะผู้หญิง

ชุมชนบ้านชาวหลวงมีจุดเริ่มต้นของการรวมกลุ่มทอผ้าของชุมชนบ่อสวกเกิดจากคนในครอบครัว ซึ่งถ่ายทอดจากแม่และผู้ใหญ่ในครอบครัวและคนในชุมชน ชุมชนบ้านชาวหลวงมีการทอผ้าฝ้ายมาตั้งแต่ในอดีต เริ่มต้นการก่อตั้งกลุ่มทอผ้าบ้านชาวหลวง เริ่มเมื่อปี 2540 จากการรวมกลุ่มสตรีในพื้นที่ ด้วยการจัดเวทีชาวบ้านเปิดโอกาสและเชิญชวนให้แม่บ้านที่ว่างงาน ที่รักการทอผ้ามาช่วยกันอนุรักษ์การทอผ้า ออกแบบลายผ้าที่เป็นลายดั้งเดิม และรวบรวมผลผลิตของผ้านำไปขายให้อย่างเป็นทางการ จนได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานราชการต่าง ๆ ในด้านการบริหารจัดการ การทำบัญชี การส่งเสริมการตลาด แนวทางการดำเนินงานของกลุ่ม การใช้ทรัพยากรท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด การรู้จักตนเอง รู้จักพื้นที่ช่วยให้เกิดประโยชน์ในการดั่งศักยภาพที่มีออกมาได้อย่างสร้างสรรค์และเพิ่มพูนให้เกิดมูลค่า และการทำให้เยาวชนเห็นว่าการทอผ้าสามารถสร้างรายได้ให้กับผู้ทอและเลี้ยงดูครอบครัวได้เป็นวิธีการการอนุรักษ์การทอผ้าให้คงอยู่และสืบสานต่อไป ซึ่งตรงกับผลของการสัมภาษณ์และการสังเกตพฤติกรรม “หมูนี้อายุมีความรู้ เขาทอผ้า มันอยู่ดีดีตัวมา เขาก็เอามาใช้ให้เกิดประโยชน์” (สัมภาษณ์ A1, 12

มีนาคม 2563, จังหวัดน่าน) “พื้นที่เรามีประวัติโดงที่หมู่เฮาภาคภูมิใจ....เฮาเอาลายจากไ้โบราณที่ขุดพบในพื้นที่มีมาผสมผสานกับลายเดิม เกิดเป็นลายบ่อสวก ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของบ้านเฮา ไม่มีที่ไ้ไหนมีที่หมู่เฮาดีเดียว” (สัมภาษณ์ A3, 15 มีนาคม 2563, จังหวัดน่าน) การทอขายสร้างอาชีพเป็นการอนุรักษ์ให้ยังคงอยู่ และเกิดการสืบสานต่อไป “เดิมรวมกลุ่มผู้หญิงในพื้นที่ที่ทอผ้าได้มาก่อนเลย พอมีการแบ่งพื้นที่ก็กลายเป็นกลุ่มทอผ้านี้แหละ เขามาร่วมกันช่วยให้ขายได้เยอะขึ้น ที่นี้ก็มีคนในหน่วยงานมาช่วยกลุ่มเรา แนะนำหลายอย่าง ช่วยสอนที่ไม่เคยรู้...มันช่วยให้หมู่เฮาได้ใช้ความรู้ที่พ่อแม่ให้มาหารายได้ดูแลครอบครัว...ทำให้เด็ก ๆ มันหันว่าทอผ้าอยู่บ้านก็ได้เงิน....” (สัมภาษณ์ A9, 12 มีนาคม 2563, จังหวัดน่าน) “...การอนุรักษ์และการสืบทอด...ถ้าทำให้เยาวชนเห็นว่าการทอผ้าเป็นอาชีพที่ทำเงินเลี้ยงดูครอบครัวได้ในนี้แหละจะทำให้มันอยู่ต่อไปในรุ่นลูกหลาน” (สัมภาษณ์ A7, 20 มีนาคม 2563, จังหวัดน่าน) จากการสังเกตพบว่า ชุมชนบ้านชาวหลวงมีการใช้เทคนิคการแกะลวดในการทอผ้าลวดลายบ่อสวก ซึ่งการแกะลวดเป็นวิธีการที่ใช้เวลามากจึงนิยมทำเฉพาะส่วนแล้วนำมาต่อกัน แต่ผ้าฝ้ายทอมือที่เป็นลวดลายบ่อสวกจะใช้วิธีการนี้ทั้งผืน และการทอแกะลวดเป็นวิธีการดั้งเดิมตั้งแต่สมัยโบราณที่ใช้สำหรับกิจกรรมทางศาสนา ซึ่งเทคนิคนี้คือการใช้เส้นพุ่งสีต่าง ๆ เพื่อทอผ้าออกมาเป็นลวดลายแต่ละสี ไม่ได้ทอตลอดหน้ากว้างของผืนผ้า แต่เป็นการทอเฉพาะพื้นที่แล้วเกิดการแกะเกี่ยวของเส้นพุ่งสีอื่น แล้วทอกลับมาเฉพาะพื้นที่ของสีนั้น เส้นพุ่งนี้เป็นโครงสร้างของผ้าไม่ใช้เส้นพิเศษที่เสริมเข้ามา การทอผ้าด้วยเทคนิคนี้ต้องใช้เวลานาน เพราะต้องใช้นิ้วมือลวดเกี่ยวเส้นพุ่งเพื่อทำให้เป็นผ้าโดดเด่นขึ้น

ชุมชนบ้านดอนอุดมเป็นอีกหนึ่งพื้นที่ที่มีการทอผ้าของตำบลบ่อสวกที่มีชาวละว้าที่อาศัยอยู่ในอดีต ได้รับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมในการทอผ้า จากการวิเคราะห์เอกสารพบว่า พื้นที่การทอผ้าของบ้านดอนอุดมเคยมีการทอผ้า แต่พบว่าขาดการสืบทอดต่อเนื่องจากคนในพื้นที่ไปทำการเกษตรเต็มรูปแบบทำให้การทอผ้าตามวัฒนธรรมของชาวละว้าค่อย ๆ

จางหายไป จนกระทั่งมีกลุ่มมิชชันนารีที่เดินทางมาเผยแพร่ศาสนาคริสต์ เข้ามาในพื้นที่ของบ้านดอนอุดม ห้วยห้อม ได้สอบถามคนในพื้นที่และศึกษาจากพื้นที่แวดล้อมรอบข้าง พบว่าบริเวณนี้เคยมีการทอผ้าอยู่ จึงได้มีการรื้อฟื้นขึ้นมาโดยร่วมกับชาวบ้านในพื้นที่และได้รับการช่วยเหลือจากพื้นที่รอบ ๆ ทำให้การทอผ้าทอบ้านดอนอุดมกลับมาเป็นที่รู้จักซึ่งเริ่มแรกได้ใช้เส้นใยจากพืชพื้นเมืองและฝ้ายที่ปลูกกันเอง นำมากรอเป็นเส้นด้ายเพื่อใช้ทอผ้า คณะมิชชันนารีเห็นคุณค่าของการต่อยอดจากความสามารถในการทอผ้า จึงได้นำความรู้เกี่ยวกับการใช้ตัวไหมมาทำเป็นเส้นด้ายสำหรับทอผ้ามาถ่ายทอดให้กับชาวบ้านในหมู่บ้าน ซึ่งในขณะนั้นในพื้นที่บ่อสวกยังไม่มีการใช้ไหมในการทอผ้า การทอผ้าของชุมชนบ้านดอนอุดมให้เป็นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาหมอนไหมผ้าทอเมืองน่าน จากกรมไหม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ประกอบกับคำสัมภาษณ์ “พื้นที่นี้แต่ก่อนก็มีการทอผ้าครับ แต่หายไปช่วงหนึ่งเพราะคนบริเวณนี้หันไปทำการเกษตรหมด คือเราไปรับจ้างทำและก็มีบางส่วนที่ปลูกกันเอง ช่วงนั้นก็ไม่มีมิชชันนารีเข้ามาเผยแพร่ศาสนาด้วยเขาเห็นว่าพอทำเกษตรมันมีช่วงหยุด แต่ก็จำเป็นจะต้องมีรายได้ เขาก็ถามด้วยและเห็นชุมชนรอบข้างมีการทอผ้าก็ถามว่าเราทำได้ไหม พวกเราทำเป็นอยู่แล้วแต่ก็ต้องรื้อฟื้นด้วย ทางมิชชันนารีก็ให้คนมาสอน เราก็ทำได้และลวดลายเราก็ได้เรียนรู้จากที่เคยทำมา สร้างสรรค์เองบ้าง และจากมิชชันนารีด้วย ลายของเราก็เป็นลายบ่อสวกแต่เราเน้นที่เส้นใยไหม เราทอจากไหม...จนตอนนี้ได้เป็นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาหมอนไหม ผ้าทอเมืองน่าน” (สัมภาษณ์ A2, 12 มีนาคม 2563, จังหวัดน่าน) และจากการสังเกตยังพบว่าคนในชุมชนบ้านดอนอุดมมีการทอผ้าไหมลวดลายบ่อสวก และใช้วิธีการแกะลวดเช่นกัน นอกจากนี้ ยังพบว่ากระบวนการทอผ้าไหมและผ้าฝ้ายมีความแตกต่างกัน ในระยะเวลาช่วงก่อนการทอผ้าทอมือ ในระยะการทำเส้นใย สำหรับฝ้ายการปลูกใช้เวลาประมาณ 90 วัน ไหมต้องเลี้ยงไหมทั้งวงจรใช้เวลาประมาณ 45-50 วัน ขึ้นอยู่กับฤดูกาล ดังคำสัมภาษณ์ “...เฮามีการปลูกฝ้ายในพื้นที่ด้วยเฮาปลูกของเฮามาแต่ก่อนพอที่ทำเส้นใยฝ้ายได้

ถ้าไม่ฮือปลุกมาก่อนรอนานประมาณ 3 เดือนนั้นกว่าจะได้ปุ๋ยฝ้ายมาทำเส้นใย...” (สัมภาษณ์ A4, 13 มีนาคม 2563, จังหวัดน่าน) “ใยใหม่ต้องรอกว่าใหม่จะพันใยทำรังนะ...ไม่ใช่เอาไข่ไปวางแล้วจะกลายเป็นรังนะรอว่าจะออกจากไข่เป็นตัวใหม่..ให้อาหารจะเป็นระยะ...ทั้งระยะหรือวงจรก็ใช้เวลาประมาณ 1 เดือนกว่า ๆ หรือเดือนครึ่งแต่ก็ขึ้นอยู่กับอุณหภูมิ ร้อนไปหนาวไปไม่ได้...” (สัมภาษณ์ A6, 13 มีนาคม 2563, จังหวัดน่าน)

2. กระบวนการเรียนรู้ของปราชญ์ชุมชนเยาวชน และผู้สูงอายุเกี่ยวกับการทอผ้า ประกอบด้วย

2.1. หลักการ ได้แก่ (1) การเข้าใจกันระหว่างปราชญ์ชุมชน เยาวชน และผู้สูงอายุ จากการเปิดโอกาสให้พูดคุยและหาความสนใจในการทอผ้าร่วมกัน และการให้ความรู้เรื่องที่มาและความสำคัญของการทอผ้าในชุมชน และการผลิต การสร้างสรรคัลวดลายผ้า การวางแผนส่งเสริมการขายและวิธีการจัดจำหน่าย จากการวิเคราะห์เอกสารพบว่าการเปิดโอกาสให้คนทุกวัยพูดคุยกันในเรื่องที่สนใจ เป็นการช่วยลดปัญหาการไม่เข้าใจกันของคนในสังคม ประกอบกับคำสัมภาษณ์ “... เข้ามาร่วมกันเลย เด็กด้วย มาพูดกันคุยกันเรื่องการทอผ้า จะเอาแบบใดในช่วงนี้ บ้างเน้อคนเดียวนะ ทำคนเดียวก็คิดคือหัวเดียว มีหมู่มากคือเด็กเล็กน้อย ๆ มาช่วยก็มีไอเดียเยอะ...” (สัมภาษณ์ A1, 12 มีนาคม 2563, จังหวัดน่าน) “...หันแม่ทำตั้งแต่เกิดแม่ยายพาทำ...คนข้าง ๆ บ้านก็ทำ เขามีหมู่ก็พากันทอ สมัยเล็กนั้นแม่สอนก่อน แล้วก็มาช่วยยายทอต่ออยู่กับยายส่วนใหญ่ก็พากันทำยายหลาน พอเขาช่วยเขาก็พอทำได้ เราก็ฝึกทำของเขาเอง ยายค่อยดูผิดก็บอกสอนให้ทำถูก เขาก็ไปดูคนอื่นที่เขาทำ จำลาย จำสี ช่วยเขาทำบ้าง พอวันนี้ได้มาสอนเด็ก ๆ คนในชุมชนเราก็สอนแบบที่เขาได้เรียนฮู้มาแบบแต่ก่อน ฮู้เลยว่าคนรุ่นนี้ไม่เหมือนพวกเขา เขาต้องเข้าใจเค้าหน้า เขาต้องให้คนรุ่นนี้ช่วยเขาทำลวดลาย...มีไอเดีย...เขาสอนการทอผ้าก็ค่อยมวนกัน...จะเย็บฮือเก่าได้จะได” (สัมภาษณ์ A12, 17 มีนาคม 2563, จังหวัดน่าน) “เรามีความชอบมาเป็นทุนเดิมแล้ว...จะทอผ้าก็ไม่ยากนะ...ยังได้มาเรียนรู้กับป้าๆ ย่า ยาย ยิ่งเพิ่มฝีมือ และแก้ไขปัญหาได้สบาย...พวกเขามิ

ประสพการณ์มาก...แรก ๆ ต้องค่อย ๆ คุย มากันคนละครึ่งทางดีที่มีการทอผ้าเชื่อมทำให้ไม่ต้องปรับอะไรมาก เหมือนคนคุยเรื่องเดียวกัน...เค้าก็ฟังเรา...เราก็ต้องฟังเค้า...” (สัมภาษณ์ A15, 18 มีนาคม 2563, จังหวัดน่าน) และจากการสังเกตพบว่าคนในชุมชนบ้านชาวหลวงและดอนอุดมมีการพูดคุยเกี่ยวกับการทอผ้าทั้งการพัฒนาคุณภาพเส้นไหม การย้อมสี ไปจนถึงการนำเสนอขาย (2) การสื่อสารของปราชญ์ชุมชน เยาวชน และผู้สูงอายุ ร่วมเรียนรู้ในการทอผ้าด้วยวิธีการที่หลากหลาย และตกลงเพื่อสร้างวิธีและขั้นตอนการเรียนรู้ร่วมกัน จากการวิเคราะห์เอกสารการร่วมเรียนรู้เป็นวิธีการสร้างความสัมพันธ์ให้กับคนในชุมชนและทำให้คนในชุมชนมีปฏิสัมพันธ์ใกล้ชิดมากขึ้น การร่วมเรียนรู้เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของคนในชุมชนจากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ประกอบกับคำสัมภาษณ์ “... เขาเริ่มที่การวางพื้นฐานการทอก่อน ให้ความรู้ไปแล้วค่อยเอาไปเรียนด้วยกัน เด็กและผู้สูงอายุ.....คนรุ่นใหม่ได้ออนไลน์ทำเร็วต้องให้มาช่วย....คนไวทำไว....ค่อยๆ ปรับ ให้ร่วมเรียนรู้กันไป...ช่วยกันเพื่อให้กลุ่มพัฒนาเร็วขึ้น” (สัมภาษณ์ A6, 12 มีนาคม 2563, จังหวัดน่าน) “...หมู่เขาเรียนรู้ร่วมกัน น้อยบอกเราทำตามมีปัญหาช่วยกันแก้ปัญหาของการทอผ้า จัดหนักต้องมาช่วยกัน...เส้นขาดที่ต้องมาร่วมกันแก้ ” (สัมภาษณ์ A11, 15 มีนาคม 2563, จังหวัดน่าน) “พอเราคิดพูดออกมา...ร่วมกันวางแผนแล้วก็ค่อย ๆ ทำตามกันคุยกันก่อนทำและหลังจากที่ทำตามแผนแล้ว กลุ่มมีแผนในการวางลวดลายการทอ หมู่เขาจะทอตามที่วางแผนไว้มือทอช้า ๆ และการออกงานก็มาช่วยกันเลือกผ้าให้เหมาะกับสถานที่จัดงาน...” (สัมภาษณ์ A2, 20 มีนาคม 2563, จังหวัดน่าน) “เราเรียนรู้จากคนในกลุ่มสอนและเราก็ไปหาอ่านเพิ่มเอาจากอินเทอร์เน็ต กลุ่มก็มีนะเวลาใครเกิดปัญหา...การช่วยกันตอบก็ทำให้เราได้รู้วิธีการไปด้วย” (สัมภาษณ์ A9, 3 เมษายน 2563, จังหวัดน่าน) และจากการสังเกตยังพบว่าคนในชุมชนบ้านชาวหลวงและดอนอุดม นอกจากจะพูดคุยและลงมือทำตามแผนการที่ร่วมกันวางแผนไว้อย่างกระฉับกระเฉง (3) การเคารพต่อการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างของ

ปราชญ์ชุมชน เยาวชน และผู้สูงอายุที่เกี่ยวกับการทอผ้าในชุมชน เคารพและรับฟังซึ่งกันและกันในการแสดงความคิดเห็นกล้าที่นำเสนอชี้แจงอย่างเป็นเหตุผล ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ของปราชญ์ชุมชน เยาวชน และผู้สูงอายุเป็นการสร้างการสื่อสาร สร้างความร่วมมือการเรียนรู้ เข้าใจกันต่อกันมากขึ้น จากการวิเคราะห์เอกสารการเคารพต่อความคิดเห็นของคนต่างวัยจะช่วยสร้างความมั่นใจ และทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ ยังส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับทุกคนทุกเพศทุกวัย ประกอบกับคำสัมภาษณ์ “...ช่วยดู ช่วยทำ ช่วยแก้ไขให้บางที่เขาไม่เคยทำมาก่อน ไม่เคยเจอปัญหา เราก้ช่วยแนะนำ ช่วยกันแก้ไข” (สัมภาษณ์ A11, 30 มีนาคม 2563, จังหวัดน่าน) “...ก็ได้รู้จากเด็ก ๆ นออะว่าชายบนมือถือก็ได้ไม่ต้องหิ้วไปขายเราก้ช่วยกันแต่งตัวง่ายรูป” (สัมภาษณ์ A3, 15 มีนาคม 2563, จังหวัดน่าน) “ป้ามีวิธีการแก้เส้นขาดได้อย่างชำนาญครับ...เราต้องเรียนรู้เพิ่มเลย...เราก้คิดว่าเราก้แก้ได้แต่พอมานเจอป่าหลบเลย แก้ไว้มากพวกเรายังหน้าเส้นที่ขาดอยู่เลย...ป้ามาสอนพวกเรานะ เราก้ทำตามไปคงอีกสักพักจะทำได้...” (สัมภาษณ์ A13, 12 มีนาคม 2563, จังหวัดน่าน) “...ต้องฟังเด็กรุ่นใหม่ด้วย เค้ารู้ว่าจะขายที่ไหน...ทำยังไงและคุยกันเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหา ต้องมาพูดมาคุยร่วมกัน ฟังกันร่วมคิดทำ...ให้เค้าได้พูดเสนอความคิด...วิธีการแก้ไขใหม่ก้จะเกิดด้วย” (สัมภาษณ์ A10, 12 มีนาคม 2563, จังหวัดน่าน) “...ต้องค่อย ๆ ทุคนะ...มีเหตุผลให้กัน เรื่องเก่าที่ตีก็เก็บไว้ เรื่องใหม่ดีนำเสนอเลย เพื่อให้กลุ่มพัฒนาต่อเนื่อง...” (สัมภาษณ์ A4, 24 มีนาคม 2563, จังหวัดน่าน) และจากการสังเกตยังพบว่าคนในชุมชนมีการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการทอผ้า ทุกคนจะตั้งใจฟัง และให้ข้อเสนอแนะกันด้วยความเป็นมิตร และให้เหตุผลผลพร้อมทั้งการแนะนำวิธีการแก้ไขปัญหา

2.2 กระบวนการเรียนรู้ระหว่างวัยของปราชญ์ชุมชน เยาวชน และผู้สูงอายุ มี 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การรวมตัวกันด้วยความสมัครใจ เพื่อหาความต้องการ และสร้างความพร้อมในการร่วมเรียนรู้ และสร้างความใกล้ชิดกันมากขึ้น จากการวิเคราะห์เอกสารการเรียนรู้ที่เกิดจากความ

ต้องการของผู้เรียน จะทำให้ผู้เรียนมีความร่วมรับการเรียนรู้ในทุกๆรูปแบบ ประกอบกับคำสัมภาษณ์ “...ต้องมาจากความชอบในการทอผ้าก่อนเลย...พอเราชอบการเรียนรู้ก็เกิดให้เราทำอะไรมีความสุข...สุขที่ได้ทำตามสิ่งที่ต้องการ และเป็นการเรียนรู้จากความสมัครใจของเรา” (สัมภาษณ์ A14, 16 มีนาคม 2563, จังหวัดน่าน) “มีความต้องการและกระหายอยากพัฒนาตนเองให้มีความรู้ในการทอผ้าเพื่อรู้ก็ได้หรือเพื่อจะนำไปประกอบอาชีพ แต่ไม่ว่าอะไรก็ตามต้องเปิดใจและสมัครใจที่จะเรียนรู้ก่อน” (สัมภาษณ์ A18, 12 มีนาคม 2563, จังหวัดน่าน) “เราจะสอนใครได้แหละ...ถ้าคนเรียนไม่ยอมได้มัน...ถ้าอยากแล้วอะไรก็ไม่อยากหรอก พออยากเรียน ก้อยากคุยอยากรู้ อยากทำ อยากพัฒนาจริงไหม” (สัมภาษณ์ A2, 12 มีนาคม 2563, จังหวัดน่าน) จากการสังเกตยังพบว่าคนในชุมชนมีการเรียนรู้การทอผ้า ผู้เข้าร่วมสมัครใจในการเรียนรู้ และให้ความสนใจอยากรู้ อยากเห็นในการทอผ้า ขั้นตอนที่ 2 การพูดคุยเพื่อวางแผนทำความเข้าใจและตัดสินใจร่วมกัน ร่วมกันคิดและวางแผนและหาวิธีการแก้ไขเกี่ยวกับการทอผ้า และลำดับความสำคัญในการแก้ไขปัญหา จากการวิเคราะห์เอกสารการให้ผู้เรียนรู้ได้ร่วมกันวางแผนการเรียนรู้ของตนเอง เป็นการช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำตนเองซึ่งเป็นวิธีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ เพื่อที่ผู้เรียนจะได้รู้ศักยภาพในตนเอง และร่วมกับรับผิดชอบการเรียนรู้ ประกอบกับคำสัมภาษณ์ “การมีส่วนร่วมของกลุ่มสำคัญนะ เราทำคนเดียวก้หัวเดียวมีหลายหัวดีกว่า...ร่วมกันตัดสินใจมันก้จะลดความผิดพลาดลง และมันก้มีคนช่วยเรามองละเอียดกันมากขึ้น...เหมือนเข็มทิศที่ร่วมกันสร้างเพื่อนำพวกเราไป” “เมื่อได้คุย รู้จักกัน พวกเราก้ต้องช่วยกันหาปัญหาหรือไมก้ก็อยากพัฒนาอะไรในการทอผ้า...คุยกันนานนะกว่าจะตัดสินใจว่าจะอะไร...เวลาตัดสินใจว่าจะทำอะไรมก้มาจากมติของคนในกลุ่ม” (สัมภาษณ์ A7, 19 มีนาคม 2563, จังหวัดน่าน) “ปัญหาของการทอผ้าจะเป็นเรื่องหลักที่หมู่เฮาให้ความสำคัญในระดับแรกเลย” (สัมภาษณ์ A20, 2 เมษายน 2563, จังหวัดน่าน) “เด็กผู้ใหญ่คนเฒ่าต้องมารวมกันหมดเพื่อวางแผนหาทางแก้ไขและให้ข้อเสนอแนะในการทอผ้าของชุมชน” (สัมภาษณ์ A14

,31 มีนาคม 2563, จังหวัดน่าน) จากการสังเกตยังพบว่าคนในชุมชนร่วมตัดสินใจและลำดับการวางแผนการทำงาน ทุกคนเกิดการพูดคุยและมีปฏิสัมพันธ์กันมากขึ้น และพูดคุยแลกเปลี่ยนกันเรื่องการทอผ้า และวิธีการต่าง ๆ ในการแก้ไขปัญหานั้นขั้นตอนที่ 3 การลงมือทำร่วมกัน เพื่อร่วมเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาคารทอผ้า การผลิต การสร้างสรรค์ลวดลายผ้า การส่งเสริมการขาย และวิธีการจัดจำหน่าย จากการวิเคราะห์เอกสารการให้ผู้เรียน/ผู้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ได้ลงมือทำในทุกขั้นตอนแล้ว นอกจากจะสร้างความรับผิดชอบในการเรียนรู้แล้วยังเป็นการช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง การเรียนรู้จากประสบการณ์ยังช่วยให้ผู้เรียน/ผู้เข้าร่วมสามารถประยุกต์การเรียนรู้ไปใช้ให้เหมาะกับสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน ประกอบกับคำสัมภาษณ์ “วางแผนแล้วต้องร่วมกันทำ เรียนรู้ไปพร้อมกันตรงหน้าเลย” (สัมภาษณ์ A1, 12 มีนาคม 2563, จังหวัดน่าน) “ยายเรียนการถ่ายรูปจากเด็ก ๆ และเด็กก็เรียนการย้อมผ้าจากยาย..ก็แลกเปลี่ยนทำด้วยกันก็สนุกดี” (สัมภาษณ์ A8, 12 มีนาคม 2563,จังหวัดน่าน) “งานขายการตลาดเราก็เรียนรู้จากเด็ก ๆ คนรุ่นใหม่ ทำไปด้วยกันบ้างก็คอยถาม ก็บอกก็สอนกันไป ไม่ว่าจะทำตาม ๆ กัน ค่อย ๆ ทำ ทั้งถ่ายรูป ขายบนมือถือ...” (สัมภาษณ์ A9,12 มีนาคม 2563, จังหวัดน่าน) จากการสังเกตยังพบว่าคนในชุมชนผู้มีความสนใจและร่วมลงมือทำในทุกขั้นตอนอย่างกระตือรือร้น ขั้นตอนที่ 4. การรวมสังเกต เมื่อได้ลงมือปฏิบัติแล้วผู้เข้าร่วมจะได้สังเกตตนเองว่ามีความเข้าใจในการเรียนรู้การทอผ้า การผลิต การสร้างสรรค์ลวดลายผ้า การวางแผนส่งเสริมการขายและวิธีการจัดจำหน่าย และสังเกตผู้เข้าร่วมคนอื่นว่ามีความเข้าใจหรือไม่ พร้อมทั้งชี้แนะให้ผู้เข้าร่วมเกิดความเข้าใจมากขึ้น จากการวิเคราะห์เอกสารการรวมสังเกตช่วยให้ผู้เข้าร่วมได้ทบทวนสิ่งที่ได้เรียนรู้ ประกอบกับคำสัมภาษณ์ “ดูเพื่อนว่าทำได้คล่องไหม...ตอนดูก็ได้ทบทวนกับตัวเองนะว่าเราทำถูกวิธีป่าว เราพลาดการทอจุดไหนไปรีป่าว คนอื่นมีเทคนิคอะไรดี ๆ ...” (สัมภาษณ์ A19, 12 มีนาคม 2563, จังหวัดน่าน) “การวางแผนการขาย การถ่ายรูป การคิดค่าเพื่อขายผ้าก็เป็นสิ่งใหม่สำหรับ

บ้าน แต่ปากก็ทำได้” (สัมภาษณ์ A3,17 มีนาคม 2563, จังหวัดน่าน) จากการสังเกตยังพบว่าคนในชุมชนได้สะท้อนผลการเรียนรู้ของตนเองและร่วมสังเกตการเรียนรู้ของผู้เข้าร่วมด้วยความใส่ใจ พร้อมทั้งช่วยเหลือแนะนำผู้เข้าร่วมคนอื่นที่ยังทำไม่สำเร็จให้สามารถทำได้สำเร็จ ขั้นตอนที่ 5. การสะท้อนผลร่วมกัน หลังจากการปฏิบัติร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ได้ เพื่อสรุปผลและแก้ไขปรับปรุง ให้เกิดสิ่งที่ดีขึ้นหรือปรับเปลี่ยนสินค้า และหากยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาก็จะย้อนกลับในการพูดคุยเพื่อวางแผนทำความเข้าใจและตัดสินใจร่วมกันอีกครั้ง จากการวิเคราะห์เอกสาร การสะท้อนผลการเรียนรู้เป็นวิธีการที่ช่วยให้ผู้เข้าร่วมได้สะท้อนคิดถึงกระบวนการที่ใช้เนื้อหา วิธีการปฏิบัติสามารถบรรลุผลสำเร็จในการแก้ไขปัญหาได้สำเร็จหรือไม่ และหากยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาก็จะต้องเริ่มวางแผนกันอีกครั้ง ประกอบกับคำสัมภาษณ์ “ทำแล้วมาคุยกันว่าตรงไหนยากไป มาคุยกันเพื่อปรับให้ง่ายขึ้น” (สัมภาษณ์ A15, 31 มีนาคม 2563, จังหวัดน่าน) “ทำได้บ้างไม่ได้บ้างตอนทำมาคุยหลักจากทำก็ช่วยเราว่าอะไรเรารู้และทำได้ และติดขัดก็มาช่วยกัน” (สัมภาษณ์ A18, 12 มีนาคม 2563, จังหวัดน่าน) จากการสังเกตยังพบว่าคนในชุมชนได้แสดงความคิดเห็น และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อกระบวนการเรียนรู้ระหว่างวัยด้วยความสนใจ และมีการสรุปผลความสำเร็จร่วมกัน

3. การนำเสนอแนวทางการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ระหว่างวัย ประชาชน ชุมชน เยาวชน และผู้สูงอายุ ประกอบด้วย (1) การสร้างพื้นที่การเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้คนในชุมชนทุกเพศทุกวัย มีโอกาสร่วมเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ สร้างความเข้าใจ และแสดงความคิดเห็นที่เกี่ยวกับการทอผ้า การผลิต และการสร้างสรรค์ลวดลายผ้า การวางแผนส่งเสริมการขาย การจัดจำหน่าย และการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการทอผ้า ดังข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ “การเปิดโอกาสให้คนที่ทอผ้าได้มีพื้นที่ในการพูดคุยกันในเรื่องที่ชอบ สนใจเหมือนกัน ช่วยให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีของคนในชุมชน ถึงแม้ว่าคนในชุมชนจะรู้จักกันอยู่แล้วการมีพื้นที่นี้จะกระชับความสัมพันธ์มากขึ้น และยังเป็นจุดเริ่มต้นในการเรียนรู้ของคน

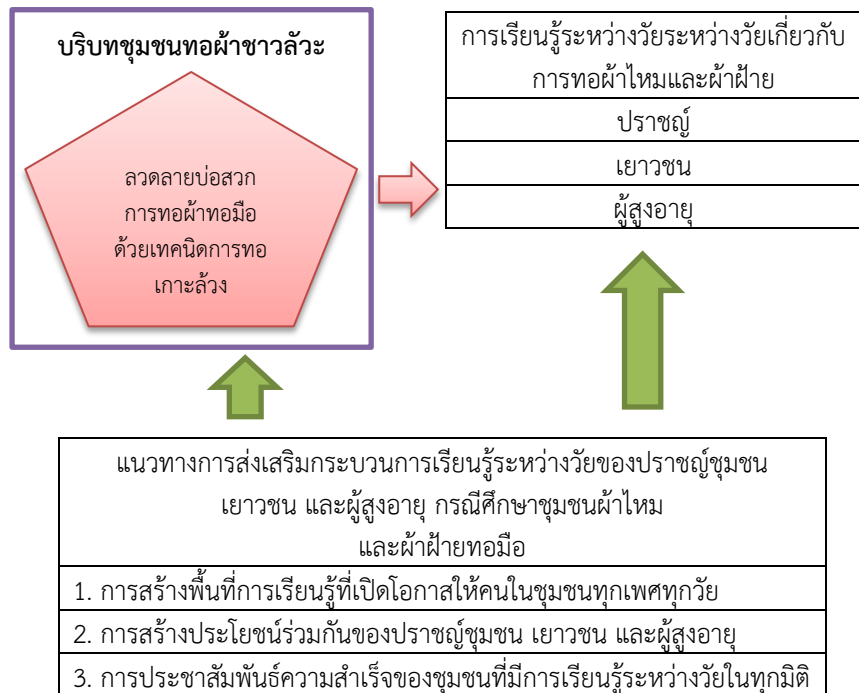
ทุกวัยในชุมชน” (สัมภาษณ์ A1,16 มีนาคม 2563, จังหวัดน่าน) “จำเป็นมากที่จะต้องสร้างให้เกิดพื้นที่ที่ปลอดภัยในการเรียนรู้สำหรับทุกคน ทุกวัยในชุมชน ต้องเป็นพื้นที่ที่ไม่ว่าจะอยู่ในวัยใดก็สามารถมาเรียนรู้ได้จากการพูดคุยหรือการแลกเปลี่ยนความสนใจที่เหมือนหรือต่างกันได้ เพื่อเติมเต็มความรู้ให้แก่กัน” (สัมภาษณ์ A11,30 มีนาคม 2563, จังหวัดน่าน) (2) การสร้างประโยชน์ร่วมกันของปราชญ์ชุมชน เยาวชน และผู้สูงอายุ ส่งเสริมให้ทุกคนทุกวัยได้เข้ามามีส่วนร่วมในผลประโยชน์ในการผลิตและจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือของชุมชน ทำให้ทุกคนในชุมชนรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของ นำมาซึ่งความร่วมมือในทุกมิติและทำให้เกิดความเข้มแข็งภายในชุมชน ดังข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ “การสร้างประโยชน์ร่วมกันนั้นไม่ใช่การทำแค่ด้านการเงินเท่านั้น แต่เป็นการสร้างประโยชน์จากการที่ได้ร่วมเรียนรู้ของคนระหว่างวัย ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อทุกคนในชุมชน และยังเป็นการขยายความรู้การทอผ้า

ให้ขยายต่อไป” (สัมภาษณ์ A11, A15 และ A20, 12 มีนาคม 2563, จังหวัดน่าน) (3) การประชาสัมพันธ์ความสำเร็จของชุมชนที่มีการเรียนรู้ระหว่างวัยในทุกมิติ ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์หรือการประกอบการ ด้านสังคม ความเข้มแข็งในการร่วมมือร่วมใจภายในชุมชน ด้านวัฒนธรรม การอนุรักษ์ส่งเสริมการสืบสานวัฒนธรรมการทอผ้า ดังข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ “การประชาสัมพันธ์ความสำเร็จเป็นการเสริมพลังให้กับชุมชนผ้าทอมือที่ใช้การเรียนรู้ระหว่างวัย ให้เป็นที่รู้จักและเป็นแบบอย่างให้กับชุมชนอื่น ออกากที่จะทำตามในการสร้างความร่วมมือของคนในชุมชน และการรักษาภูมิปัญญา ความรู้ของชุมชนให้คงอยู่” (สัมภาษณ์ A2, 19 มีนาคม 2563, จังหวัดน่าน)

ผู้วิจัยจึงขอสรุปผลแนวทางการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ระหว่างวัยของปราชญ์ชุมชน เยาวชน และผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาชุมชนผ้าไหมและผ้าฝ้ายทอมือ ดังภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2

แนวทางการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ระหว่างวัยของปราชญ์ชุมชน เยาวชน และผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาชุมชนผ้าไหมและผ้าฝ้ายทอมือ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องกระบวนการเรียนรู้ระหว่างวัยของปราชญ์ชุมชน เยาวชน และผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาชุมชนผ้าไหมและผ้าฝ้ายทอมือ สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1) กระบวนการเรียนรู้ระหว่างวัยเป็นการยกย่องความสำคัญของสืบสานภูมิปัญญาให้กับชุมชน เป็นวิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางสังคม โดยให้คนทุกวัยร่วมเรียนรู้จากการทำกิจกรรม และเป็นวิธีการส่งต่อความรู้จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่น *ดั่งคำสัมภาษณ์ “...เขาเห็นแต่ยังน้อย...พ่อแม่ปู่ย่าเขาพาทำ...สอนธี้อว่าจะเยจะไคจึงงาม..ธี้อทำมาตลอด...”* กระบวนการเรียนรู้ระหว่างวัยของปราชญ์ชุมชน เยาวชน และผู้สูงอายุ สอดคล้องกับที่ Ratana-ubol (2019) ได้กล่าวถึงเป้าหมายของการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างวัยว่าเป็นการสร้างความสัมพันธ์ของคนในชุมชนจากการการร่วมกันทำกิจกรรมกลุ่มในพื้นที่ของตน และยังเป็นการยกย่องและสนับสนุนการถ่ายทอดเรื่องราวในประวัติศาสตร์และรับรู้เรื่องราวในปัจจุบันเกี่ยวกับครอบครัว ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตของแต่ละคน และยังเป็นการสร้างความหมายให้ทุกคนที่ร่วมเรียนรู้ ได้มีบทบาทในการแลกเปลี่ยนความรู้กับวัยอื่น และเปิดโอกาสในการสร้างการเรียนรู้ที่สนุกสนานจากกิจกรรมที่หลากหลาย และยิ่งสอดคล้องกับ Corrigan, McNamara, and O’Hara (2013) ที่กล่าวถึง การเรียนรู้ระหว่างวัยว่าเป็นการเรียนรู้ที่สร้างพลังการขับเคลื่อน และเกิดการส่งต่อความรู้ระหว่างกัน นำมาซึ่งความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ เช่น สุขภาพ สวัสดิการสังคมสิ่งแวดล้อม และชุมชน ประกอบด้วย หลักการ (1) การเข้าใจกันระหว่างปราชญ์ชุมชน เยาวชน และผู้สูงอายุ จากการเปิดโอกาสให้พูดคุยและหาความสนใจในการทอผ้าร่วมกัน และการให้ความรู้เรื่องที่มาและความสำคัญของการทอผ้าในชุมชนและการผลิตการสร้างสรรค์ลวดลายผ้า การวางแผนส่งเสริมการขาย และวิธีการจัดจำหน่าย (2) การสื่อสารของปราชญ์ชุมชน เยาวชน และผู้สูงอายุ ร่วมเรียนรู้ในการทอผ้าด้วยวิธีการที่หลากหลาย และตกลงเพื่อสร้างวิธีและขั้นตอนการเรียนรู้ร่วมกัน สอดคล้องกับ Ratana-

ubol (2016, 2019) ที่กล่าวถึงกับวิธีวิทยาการสอนผู้ใหญ่จะต้องตั้งอยู่บนฐานของความสนใจและความต้องการของผู้ใหญ่ที่ผู้เรียนรู้ มีอิสระในการเรียนรู้ มีความเสมอภาคและเท่าเทียมในการเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ ทำให้การเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นได้ต่อเนื่อง ด้วยวิธีการและกิจกรรมที่หลากหลายเหมาะสมกับตนเองในทุกสถานที่ ทุกเวลา และยิ่งสอดคล้องกับ Ratana-ubol (2019) ที่กล่าวถึงขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนผู้ใหญ่จำเป็นต้องเตรียมความพร้อมของผู้ใหญ่ โดยกระตุ้นและส่งเสริมความสนใจให้ผู้ใหญ่ด้วย การสร้างความสนใจ โดยผู้สอนผู้ใหญ่ตั้งคำถามที่สร้างความสนใจ ความอยากรู้อยากเห็น ความสนใจ หรือเป็นเรื่องที่เป็นประสบการณ์ใกล้ตัว ด้วยการพูดคุย อภิปรายตั้งคำถาม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ระหว่างกันและกัน เพื่อนำไปสู่การหาความสนใจ และจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ เนื้อหา วิธีการการประเมินผลร่วมกัน (3) การเคารพต่อการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างของปราชญ์ชุมชน เยาวชน และผู้สูงอายุในชุมชน เคารพและรับฟังซึ่งกันและกันในการแสดงความคิดเห็น กล้าที่นำเสนอชี้แจงอย่างเป็นเหตุผล ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ของปราชญ์ชุมชน เยาวชน ผู้ใหญ่ และผู้สูงอายุ เป็นการสร้างการสื่อสาร สร้างความร่วมมือการเรียนรู้ เข้าใจกันต่อกันมากขึ้น สอดคล้องกับ Krašovec & Kump (2010) ที่กล่าวถึงการเรียนรู้ระหว่างวัยว่าเป็นการเรียนรู้ที่กำหนดรูปแบบให้สอดคล้องกับความต้องการของคนแต่ละวัย โดยมีจุดมุ่งหมายในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และความสำเร็จเป็นหลัก พร้อมทั้งเชื่อมโยงคนทุกช่วงวัย จากการให้คุณค่ากับทุกคนในสังคม เข้าใจยอมรับและเคารพต่อความแตกต่างของกันและกัน เพื่อให้ชุมชนเป็นสังคมที่มีความสัมพันธ์ที่ดี และยิ่งสอดคล้องกับ Consortium (2018) ที่กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ระหว่างวัย การนำศักยภาพและความแตกต่างของคนทุกวัยมาหนุนเสริมซึ่งกันและกัน ผ่านกิจกรรมที่มีประโยชน์ ส่งเสริมความเข้าใจอันดีและการเคารพกันระหว่างคนในช่วงวัยต่าง ๆ อันนำไปสู่การสร้างเป็นสังคมที่เข้มแข็งและความเป็นเพื่อนบ้านที่มีความเคารพในความเท่าเทียมของคนทุกวัย และ

สามารถติดต่อสื่อสารได้อย่างสันติ และสร้างความร่วมมือร่วมใจเชิงบวกระหว่าง เยาวชน และผู้สูงอายุ ในชุมชนได้

2) แนวทางการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ระหว่างวัยประชาชนชุมชน เยาวชน และผู้สูงอายุ ประกอบด้วย (1) การสร้างพื้นที่การเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้คนในชุมชนทุกเพศทุกวัย มีโอกาสร่วมเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ สร้างความเข้าใจ และแสดงความคิดเห็นที่เกี่ยวกับการทอผ้า การผลิต และการสร้างสรรค์ลวดลายผ้า การวางแผนส่งเสริมการขาย การจัดจำหน่าย และการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวกับการทอผ้า สอดคล้องกับ Knowles (1970) ที่กล่าวถึง หลักในการส่งเสริมผู้ใหญ่ให้เกิดการเรียนรู้ จะต้องมีการสร้างบรรยากาศในส่งเสริมการเรียนรู้ ต้องส่งเสริมให้บรรยากาศในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ทั้งด้านกายภาพ จิตวิทยา และความเป็นมนุษย์ ได้แก่ การเคารพและยอมรับในความแตกต่างของผู้เรียนด้วยตนเอง การสร้างความร่วมมือในการเรียนรู้ การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน การสนับสนุนและการยอมรับ การมีประชาธิปไตยและความอิสระ การผ่อนคลาย การให้เกียรติ ความเอื้ออาทร และการยอมรับซึ่งกันและกัน เพื่อส่งเสริมผู้ใหญ่ให้วางแผนการเรียนรู้ร่วมกัน โดยมีผู้อำนวยความสะดวกทำหน้าที่ในการกระตุ้น เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และเปิดโอกาสให้ผู้ใหญ่ร่วมในการวางแผนการเรียนรู้ตามที่ผู้ใหญ่ต้องการ (2) การสร้างประโยชน์ร่วมกันของประชาชนชุมชน เยาวชน และผู้สูงอายุ ส่งเสริมให้ทุกคนทุกวัยได้เข้ามามีส่วนร่วมในผลประโยชน์ในการผลิตและจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือของชุมชน ทำให้ทุกคนในชุมชนรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของ นำมาซึ่งความร่วมมือในทุกมิติ และทำให้เกิดความเข้มแข็งภายในชุมชน (3) การประชาสัมพันธ์ความสำเร็จของชุมชนที่มีการเรียนรู้ระหว่างวัยในทุกมิติ ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์หรือการประกอบการ ด้านสังคม ความเข้มแข็งในการร่วมมือร่วมใจภายในชุมชน ด้านวัฒนธรรม การอนุรักษ์ส่งเสริมการสืบสานวัฒนธรรมการทอผ้า สอดคล้องกับ Consortium (2018) และ Sajjasophon (2019) ที่กล่าวถึงวิธีการที่ทำให้การเรียนรู้ระหว่างวัยประสบความสำเร็จ

โดยการมีผลประโยชน์จากการเรียนรู้ระหว่างกัน รวมถึงประโยชน์ที่ประชาชนชุมชน ผู้สูงอายุได้รับคือ การได้ตอบแทนสังคม การเรียนรู้ที่จะเข้าใจเยาวชน และผู้ใหญ่มากยิ่งขึ้น สำหรับเยาวชนและผู้ใหญ่ได้รับประโยชน์ เป็นความภาคภูมิใจในและความมั่นใจในตนเอง เข้าใจในสถานะของผู้สูงอายุยิ่งขึ้น โดยที่ทุกคนทุกวัยได้เรียนรู้ระหว่างกัน ได้เห็นคุณค่าระหว่างกัน เกิดความเคารพและยอมรับระหว่างกัน การไว้วางใจและสัมพันธ์ภาพระหว่างวัย การตอบแทนกันและกัน หรือภาวะถ้อยทีถ้อยปฏิบัติ คือ การมีความสัมพันธ์ต่อกัน หรือการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ การเรียนรู้ระหว่างวัยเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ระหว่างกัน สำหรับผู้สูงอายุและผู้ใหญ่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยีจากเยาวชน ในขณะที่เยาวชนได้เรียนรู้คุณค่าและประสบการณ์จากผู้ใหญ่ ผู้สูงอายุ จุดเน้นของหลักการตอบแทนกันและกัน คือ การเรียนรู้แบบสองทางระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน ซึ่งเป็นกระบวนการที่ต้องจัดให้เกิดบรรยากาศแห่งการเรียนรู้และเอื้อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกันอันเป็นกลยุทธ์สำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ระหว่างวัย นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับ Sakulrak (2016) เนื่องจากการประชาสัมพันธ์เป็นการเสริมสร้างภาพลักษณ์กระบอกเสียง ส่งผลให้การดำเนินงานตามภารกิจเป็นไปด้วยความราบรื่นเป็นรูปธรรม ทำให้ชุมชนเป็นที่รู้จักและติดปากประชาชน นอกเหนือไปจากบุคลากรกระบวนการต่าง ๆ และอุปกรณ์ต่าง ๆ แล้ว การประชาสัมพันธ์เป็นงานหนึ่งที่สำคัญในการช่วยให้บรรลุเป้าหมายและเป็นการสร้างและรักษาไว้ซึ่งความนิยม ทัศนคติที่ดี ภาพลักษณ์ขององค์กรที่ดี และเป็นที่ยอมรับแก่สาธารณชนอย่างแพร่หลาย ดังพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ว่า “...การประชาสัมพันธ์เป็นความสัมพันธ์ระหว่างประชาชน หรือให้ประชาชนเข้าใจสัมพันธ์กัน และงานกิจกรรมต่าง ๆ ก็ต้องอาศัยการประชาสัมพันธ์เกือบทั้งนั้น ถ้าทุกคนตั้งใจทำเพื่อให้ผลที่เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม ก็เชื่อได้ว่าส่วนรวมจะอยู่เย็นเป็นสุข...” พระราชดำรัส

พระราชทานแต่คณะกรรมการบริหารสมาคม
นักประชาสัมพันธ์แห่งประเทศไทยวันที่ 24 มีนาคม
พ.ศ. 2523 (Thailand Public Relations Association,
1990)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ควรส่งเสริมและมีการสร้าง
เครือข่ายความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มี
การส่งเสริมและพัฒนาชุมชน รวมถึงหน่วยงานที่
ทำหน้าที่กำกับและดูแลการจัดการภูมิปัญญาการ
ทอผ้าหรือภูมิปัญญาในพื้นที่และส่งเสริมให้ผู้ที่
เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ ด้วย
การใช้กระบวนการเรียนรู้ระหว่างวัยในการขับเคลื่อน
เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและแก้ไข
ปัญหาอย่างแท้จริง

1.2 ควรส่งเสริมการสร้างพื้นที่การ
เรียนรู้ระหว่างวัยเพื่อให้เป็นพื้นที่ที่สร้างความเป็น

อิสระและเป็นพื้นที่ที่สามารถตอบสนองความ
ต้องการของคนในท้องถิ่นเพื่อการแก้ไขปัญหาของ
ท้องถิ่น

1.3 ควรส่งเสริมให้มีชุมชนต้นแบบของ
การนำการเรียนรู้ระหว่างวัยในการแก้ไขปัญหาของ
ชุมชน และการอนุรักษ์ภูมิปัญญาในท้องถิ่น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ
ในบริบทพื้นที่ของจังหวัดน่านในครั้งต่อไปผู้วิจัย
เสนอแนะให้ทำการวิจัยเชิงปริมาณประกอบการวิจัย
เชิงคุณภาพเพื่อเก็บข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมายที่
หลากหลายขึ้น

2.2 ในการวิจัยครั้งนี้เป็นกรณีศึกษา
ในพื้นที่จังหวัดน่าน ทำให้ผลการวิจัยแสดงออก
เฉพาะลักษณะทางวัฒนธรรมของจังหวัดน่าน
ในการวิจัยครั้งต่อไปผู้วิจัยจึงขอแนะนำให้ทำวิจัย
ในภูมิภาคอื่น ๆ ของประเทศที่มีการอนุรักษ์การ
ทอผ้าไทย

References

- Bosyak Subdistrict Administrative Organization, Nan Province. (2017). *The forth plan of local development plan (2018-2021)*. Nan Province: Bosyak Subdistrict Administrative Organization, Nan Province. [in Thai]
- Chansoon S. Insang P. (1999). *Education with art and culture And Local wisdom*. Bangkok: office of the Basic Education Commission. [in Thai]
- Consortium, T.P. (2018). *Together Old and Young - An Intergenerational: A Handbook for Tutors and Course Developers*. Retrieved from <http://www.toyproject.net/project/toy-plus/>
- Corrigan, McNamara, and O'Hara, J. (2013). *Intergenerational Programs. Support for children youth and elder in Japan*. New York: State University of New York Press.
- Knowles, M. S. (1970). *The modern practice of adult education: Androgogy versus pedagogy*. New York: New York Association Press.
- Krašovec, S. J., & Kump, S. (2010). *The concept of intergenerational education and learning. TANDEM GO!*. Retrived from http://www.eseniors.eu/TandemsGo/TANDEM%20GO_urejeno_konec.pdf#page=14
- Leesuwan, V. (1993). *Thai folk craft*. Bangkok O.S. Printing house [in Thai]
- Leesuwan, V. (2017). *Folk heritage with folk skills wisdom*. Bangkok: Odean store [in Thai]
- Newman S. & Hatton-Yeo A. (2008). Intergenerational Learning and the Con-tributions of Older People. *Ageing Horizons*. 8, 31-39.

- Orapin, P., Suwanna, K., Yanatharo, P., Phonsiriwatcharasin, K. & Priyakorn, P. (2018). The Role of Local Wisdom Scholars in Community Self-Management. *Kasem Bundit Journal*. 19, Special Edition (March). 218-230. [in Thai]
- Ratana-ubol, A. (2016). *Adult Elder Learning in Thai Society*. Bangkok. Chulalongkorn University Printing House. [in Thai]
- Ratana-ubol, A. (2019). *The concept of Enhancing lifelong education in Thai society*. Bangkok. Chulalongkorn University Printing House [in Thai]
- Sajjasophon, R. (2019). The Intergenerational Learning Activities Based on Local Wisdom: Lesson Learned from Baan Huay Sapan Samakkee Community, Kanchanaburi Province *Journal of Community Development Research (Humanities and social Sciences)*. 12(3), 120-132. [in Thai]
- Sakulrak, M. (2016). *Public relations for community development*. Provincial Community Development office of Surin. [in Thai]
- Sarobol, S. (2003). *Community based tourism: concept and Experience in the Northern Thailand*. Wanida press. [in Thai]
- Thailand Public Relations Association. (1990). *Speech of His Majesty King Bhumibol Adulyadej delivered at Chitrada Palace on 24 March 1990*. Working. Retrieved from <https://www.excise.go.th/cs/groups/public/documents/document/dwnt/mjc5/~edisp/uatucm279192.pdf> [in Thai]
- The Support Arts and Crafts International Centre of Thailand. (2018). *Thai Handicrafts and Textile*. <https://www.sacict.or.th/th/listitem/1112> [in Thai]